

TÜRKİYE'NİN SON ON YILDAKİ EKONOMİK GELİŞİM VE POLİTİKALARI VE CHP'NİN PERSPEKTİFİ

Faik Öztrak*

Türkiye, 1980'lerde ihracata yönelik ekonomi politikasını benimsedikten sonra, bu politikanın şekillendiriliş ve hayata geçirilme biçimi hem reel ekonomi girdileri hem de finansal kaynaklar açısından dış ekonomilere fazlasıyla bağımlı ve kırılgan bir ekonomik yapıya yol açtı. İktisadi gelişmede istikrar sağlanamazken ekonomi bir dizi krizle karşı karşıya kaldı, Şubat 2001'deki büyük kriz bu süreçte ortaya çıktı.

O dönemde Kemal Derviş'in Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığına getirildiği hükümetin yönetiminde kamu borçları kontrol altına alındı, bankacılık sektörü yeniden yapılandırıldı ve Merkez Bankası'nın bağımsızlığı güvence altına alındı. Bunların sonucunda büyüme yeniden başladı, enflasyon 39 puan geriledi ve kamu borçlanma fazileri 30 puan düştü.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Kasım 2002'de iktidara geldiğinde içeride yukarıda özetlendiği gibi güçlenmiş bir ekonomik yapı, dışarıda da yükselen ekonomiler için finansal kaynakların kolayca erişilebilir olduğu olumlu uluslararası koşullar mevcuttu.

2003-2005 döneminde ortalama büyüme oranı uluslararası düzeyde görece olarak yüksek bir oran olan yüzde 7,7 oldu. Diğer taraftan 1946-2002 döneminde ortalama büyüme oranının yüzde 5,2 olduğunu ve bu oranın 2003-2012/ilk çeyrek döneminin ortalamasının altında olmadığını da belirtmek gerekir.

Cari Denge ve Buna İlişkin Sorunlar

2002 sonrası dönemde yüksek büyüme oranları ile yüksek cari açık arasında yapısal bir bağlantı bulunmaktadır. Nitekim 2012'nin ilk çeyreğinde cari açık azalmaya başlarken buna paralel olarak büyüme de yavaşlamaktadır. Ayrıca 2011 yılında cari açığın milli gelirin yüzde onu düzeyine erişmesinin her koşulda çok tehlikeli bir durum oluşturduğunu belirtmek gerekir.

Üretimde yüksek ithalata bağımlılıkla ilişkili büyük bir dış ticaret açığı, cari dengenin finansman kaynaklarının zayıflığı, aşırı boyutta ve öngörülemeyen kısa dönemli sermaye akımlarının zaman zaman Türk Lirasını aşırı değerlenmesine yol açan etkisi, çok düşük tasarruf oranları ve kısa dönemli borç stoğunun yüksekliği temel kaygılarımız arasında yer almaktadır.

Mali Boyut

Mali alanda da kritik sorunlar bulunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri hükümetin bir kerelik gelir kaynaklarına aşırı ölçüde başvuruyor olmasıdır. Örneğin şu ana kadar dokuz vergi affı çıkarıldı ve uygulandı. Bir diğer sorun da vergi yapısının çarpıklığıdır. Birincisi, dolaylı vergiler tüm vergilerin yüzde 68'ini oluşturduğundan mevcut vergi yapısı düşük gelirliler açısından eşitsizdir; ikincisi de bu vergi yapısı verimsizdir ve büyük çapta usulsüzlüklere tabi olmaktadır.

Toplumsal Alandaki Sorunlar

AKP hükümetinin son on yıldaki politikaları sonucu istihdam durumu bu dönemde genelde görece olarak olumsuz bir gelişme izledi; iş gücüne katılım oranlarında düşüş yaşandı ve gençler ve kadınların istihdam perspektifleri bu süreçten daha da olumsuz biçimde etkilendi.

Eğitim alanında ise durum daha da kötü çünkü Pisa ölçümlerinde Türkiye sondan üçüncü sırada yer almaya devam ediyor. Dahası ilk on iki eğitim yılını kapsayan ve 4+4+4 olarak adlandırılan yeni eğitim yasası, dünyadaki eğilim ve güncel uygulamaların aksine çok erken yaşta uzmanlaşmayı dayatıyor.

Türkiye OECD gelir dağılım sınıflandırmasında sondan üçüncü, yoksulluk sıralamasında ise sonuncu sırada.

CHP'nin Stratejik Perspektifi

2008 dünya ekonomik krizi ve sonrasında neoliberal politikaların sürdürülebilir ekonomik gelişmeyi sağlayamadığı ve eşitsizlikleri toplumların uyumunu sarsacak ölçüde körüklediği en açık biçimde ortaya çıktı. Sosyal demokratlar olarak bizler, piyasanın ancak kamu otoritesi tarafından objektif ve partizan olmayan bir biçimde düzenlendiği bir çerçevede etkin olabileceğine ve herkese doğum aşamasından itibaren fırsatlara erişme eşitliği sağlanmasının hayati önemine inanmaktayız.

Ekonomi politikamız, sürdürülebilir yüksek büyümeyi eşitlikçi ve –özellikle kadınlar ve gençler için– istihdam yaratacak biçimde sağlamaya ve aynı zamanda Türkiye ekonomisinin rekabet gücünü artırarak AB'ye yakınsama eğilimini güçlendirmeye odaklıdır. 2023'e kadarki dönem için yüzde 7 oranında bir ortalama büyüme hızı öngörmekteyiz.

Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirmeyi hedeflediğimiz politikalardan bir bölümü şunlardır: Harcamaların finansmanını borç dinamiklerini zedelemekten sağlamak; şeffaf ve eşitlikçi bir vergi sistemi; finansal kurumların istikrarı; sanayi temeli ve bağlantılarının yaygınlaştırılması; sanayi ve eğitim sistemi arasında işbirliği; bilgi ekonomisine dönüşüm; lütuf yerine haklara dayalı yeni bir sosyal destek sistemi; özellikle KOBİ ve yeni şirketlere yeterli finansman sağlanması; net ihracatın

artırılması; enerjide bağımlılığın azaltılması; tarımda maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğin artırılması; ve, bölgeler arası eşitsizliğin azaltılması.

***Faik Öztrak CHP'nin Ekonomi ve Finans Politikalarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı ve eski Hazine Müsteşarıdır. Bu yazı orijinal metni Turkish Policy Quarterly Yaz 2012 sayısında yayınlanmış olan makalenin kısaltılmış versiyonudur. Daha fazla bilgi için lütfen www.turkishpolicy.com sitesini ziyaret ediniz.**